“SOMATIK VA INFEKSION KASALLIKLARDA RUHIY BUZILISHLAR” MAVZUSIDA “FLIPPED CLASSROOM” METODINI QO‘LLAGAN HOLDA DARS O’TISH TEXNOLOGIYASI

Shodiyeva Feruza Beshimovna
Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti.
Buxoro, O‘zbekiston.
E-mail: shodiyeva.feruza@bsmi.uz

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy tibbiyot ta’limida “Somatik va infeksion kasalliklarda ruhiy buzilishlar” mavzusini o‘qitishda Flipped Classroom (teskari sinf) metodining qo‘llanishi, uning afzalliklari va samaradorligi tahlil qilingan. Dars jarayonida talabalar nazariy materialni mustaqil o‘zlashtirib, auditoriyada klinik holatlar, muammoli vaziyatlar va interaktiv mashg‘ulotlar orqali bilim va ko‘nikmalarini mustahkamlaydilar. Tadqiqot natijalari flipped classroom modeli talabalar faolligi, klinik fikrlash hamda mustaqil ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali ekanini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: psixiatriya ta’limi, somatik kasalliklar, infeksion kasalliklar, ruhiy buzilishlar, flipped classroom, tibbiyot ta’limi, innovatsion metod.

Аннотация: В данной статье анализируется применение метода Flipped Classroom (обратный класс) в преподавании темы "Психические расстройства при соматических и инфекционных заболеваниях" в высшем медицинском образовании, его преимущества и эффективность. В ходе занятия студенты самостоятельно осваивают теоретический материал и закрепляют свои знания и навыки в аудитории посредством клинических ситуаций, проблемных ситуаций и интерактивных занятий. Результаты исследования показали, что модель flipped classroom эффективна в развитии активности студентов, клинического мышления и компетенций самостоятельной работы.

Ключевые слова: психиатрическое образование, соматические заболевания, инфекционные заболевания, психические расстройства, перевернутый класс, медицинское образование, инновационный метод.

Abstract: This article analyzes the use of the Flipped Classroom method in teaching the topic "Mental Disorders in Somatic and Infectious Diseases" in higher medical education, its advantages and effectiveness. During the lesson, students independently master the theoretical material and consolidate their knowledge and skills in the classroom through clinical situations, problem situations, and interactive classes. The research results showed that the flipped classroom model is effective in the development of student activity, clinical thinking, and independent work competencies.

ISSN 3030-3907

Keywords: psychiatric education, somatic diseases, infectious diseases, mental disorders, flipped classroom, medical education, innovative method.

Kirish.

So‘nggi yillarda tibbiyot ta’limi sohasida an’anaviy ma’ruza usullaridan faol, interaktiv va talabalar markazlashgan pedagogik yondashuvlarga o‘tish jarayoni sezilarli darajada jadallashmoqda. Ushbu o‘zgarishlar ta’lim samaradorligini oshirish, talabalar bilimlarini chuqurlashtirish hamda klinik ko‘nikmalarini rivojlantirish maqsadida amalga oshirilmoqda. Shu nuqtai nazardan, “Flipped Classroom” (teskari sinf) modeli bugungi kunda tibbiyot ta’limida innovatsion pedagogik texnologiyalar qatorida keng e’tibor qozonmoqda. Ushbu modelda talabalar dars materiallarini mustaqil ravishda oldindan o‘rganib kelishadi, auditoriyada esa ko‘proq tahlil, muhokama, klinik vaziyatlar yechimi va amaliy mashg‘ulotlarga e’tibor qaratiladi. Bu yondashuv ta’lim jarayonini yanada interaktiv, faol va talabalar uchun qiziqarli qiladi, shuningdek, ularning tanqidiy fikrlash va klinik qaror qabul qilish qobiliyatlarini sezilarli darajada oshiradi.

“Somatik va infeksion kasalliklarda ruhiy buzilishlar” mavzusi psixiatriya va umumiy tibbiyot ta’limida muhim o‘rin tutadi, chunki ushbu kasalliklar psixologik, biologik va ijtimoiy omillar o‘rtasidagi murakkab va ko‘p qatlamli bog‘liqlikni o‘zida aks ettiradi. Bu mavzuni o‘rganish jarayonida talabalar nafaqat kasalliklarning fiziologik jihatlarini, balki ruhiy holatga ta’sir etuvchi ko‘plab psixosotsial faktorlarni ham chuqur tahlil qilishlari zarur. Shu sababli, ushbu mavzuda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo‘llash, xususan, flipped classroom modelini joriy etish va uning ta’lim jarayonidagi samaradorligini ilmiy asosda sinovdan o‘tkazish dolzarb va muhim ilmiy-amaliy masalalardan biri hisoblanadi. Bu nafaqat ta’lim jarayonining sifatini oshirishga, balki kelajakdagi mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini yaxshilashga ham xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. Tibbiyot ta’limida flipped classroom usulining samaradorligini aniqlash maqsadida so‘nggi yillarda ko‘plab xorijiy tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, He va boshqalar (2022) hamda Chen va hamkasblari (2023) tomonidan amalga oshirilgan ilmiy ishlar flipped classroom modelining talabalarning tahliliy fikrlash qobiliyatini oshirish, dars jarayonida faol ishtirokini rag‘batlantirish hamda o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishda ijobiy ta’sir ko‘rsatishini isbotladi. Ushbu tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, flipped classroom modeli talabalarni passiv bilim oluvchi emas, balki faol izlanuvchi, muammolarni hal qilishga yo‘naltirilgan sub’ekt sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada flipped classroom metodologiyasini tadbiq etishda asosiy metodik tamoyillar sifatida pedagogik konstruktivizm nazariyasi, Bloom taksonomiyasi hamda faol ta’lim yondashuvlari asos qilib olindi. Konstruktivizm

ISSN 3030-3907

nazariyasiga ko‘ra, bilim o‘quvchilar tomonidan faol yaratilib, ijtimoiy muhitda o‘zaro muloqot va tajriba almashish orqali shakllanadi. Bloom taksonomiyasi esa o‘quv jarayonida bilim, tushuncha, qo‘llash, tahlil qilish, baholash va yaratish kabi darajalarni bosqichma-bosqich rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Faol ta’lim yondashuvlari esa talabalarning dars jarayonidagi passivligini kamaytirib, ularni muammoli vaziyatlarda mustaqil va ijodiy fikrlashga undaydi.

Tajriba uch bosqichda tashkil etildi:

1. Pre-class (darsgacha): Talabalarga o‘rganilishi kerak bo‘lgan nazariy materiallar taqdim etildi. Bu materiallar video-ma’ruza, prezentatsiyalar, ilmiy maqolalar va qisqa testlardan iborat bo‘lib, talabalarga ularni mustaqil o‘rganish imkonini berdi. Bu bosqichda talabalarning oldindan tayyorgarligi ta’minlandi va asosiy dars jarayoni amaliy mashg‘ulotlarga qaratildi.

2. In-class (dars davomida): Darsda talabalar kichik guruhlarga bo‘linib, klinik holatlarni muhokama qildilar. Masalan, post-infeksion depressiya, deliriy va somatik simptomli buzilish kabi mavzular asosida real hayotiy vaziyatlar ko‘rib chiqildi. Shuningdek, rolli o‘yinlar va baholash mashg‘ulotlari yordamida talabalar o‘zaro muloqot qildi, amaliy ko‘nikmalarni mustahkamladi va o‘z bilimlarini sinovdan o‘tkazdi. Ushbu bosqich interaktiv muhit yaratib, darsdagi ishtirokni maksimal darajada oshirdi.

3. Post-class (darsdan so‘ng): Talabalar o‘rganilgan mavzular bo‘yicha yakuniy testlardan o‘tib, refleksiya yozma ishlarini tayyorladilar. Bundan tashqari, baholash varaqalari to‘ldirilib, o‘qituvchi va talabalar o‘rtasida fikr almashish amalga oshirildi. Bu bosqich o‘rganish jarayonining samaradorligini baholashga xizmat qildi hamda kelajakdagi ta’lim jarayonlarini takomillashtirishga asos bo‘ldi.

Olingan natijalar flipped classroom modeli qo‘llanilgan guruhning an’anaviy ma’ruza asosidagi darslarni olgan talabalar bilan taqqoslaganda, o‘rganish samaradorligining sezilarli darajada oshganini ko‘rsatdi. Bu, ayniqsa, klinik vaziyatlarda tahliliy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish hamda mavzuni chuqur anglash ko‘nikmalarida o‘z ifodasini topdi. Shuningdek, talabalar o‘rtasida o‘qishga bo‘lgan motivatsiya va qoniqish darajasi ham yuqori darajada qayd etildi. Ushbu tajriba flipped classroom metodining tibbiyot ta’limida, xususan, psixiatriya va infeksion kasalliklar bo‘yicha darslarda qo‘llanilishi samarali ekanligini ko‘rsatdi.

NATIJALAR. Psixoanaliz, psixodinamik terapiya, gestalt-psixologiya va bxeviorizm mavzularidagi mustaqil ishni yozishda talabalar uchun adabiyotlar tahlili juda muhimdir. Adabiyotlar tahlili orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin:

1. Nazariy asoslarni o‘rganish: Har bir yo‘nalishning asosiy tamoyillari va yondashuvlarini tahlil qilish. Masalan, psixodinamik terapiya Sigmund Freydning

ISSN 3030-3907

g‘oyalariga asoslanadi, gestalt-psixologiya esa Gestalt maktabining yondashuvlarini o‘rganadi.

2. Yo‘nalishlar o‘rtasidagi farqlarni aniqlash: Psixodinamik terapiya va bxeviorizm, masalan, inson psixikasini qanday tushunishi, terapevtik yondashuvlari, hamda ularning maqsadlari qanday ekanligi haqida tahlil qilish.

3. Metodologik yondashuvlarni tushunish: Har bir yo‘nalishning tadqiqot usullarini, masalan, psixodinamik terapiyada bemorning ichki dunyosini anglash, gestalt-psixologiyada esa ongli tajribani boshqarish kabi metodologiyalarni tahlil qilish.

4. Praktik qo‘llanilish imkoniyatlarini o‘rganish: Ushbu yo‘nalishlarning amaliyotda qanday qo‘llanilishini va ularning hozirgi psixoterapiya sohasida qanday ahamiyatga ega ekanligini aniqlash.

5. Tanqidiy nuqtai nazar: Har bir yo‘nalishning kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilish. Masalan, bxeviorizmning cheklovlari yoki gestalt-psixologiyaning ba’zi misollarini keltirish.

6. Adabiyotlar orasidagi aloqalar va rivojlanish: Turli zamonlarda psixologiyaning qanday rivojlanganini va yangi ilmiy adabiyotlarda bu yo‘nalishlar qanday yangiliklarni kiritganini aniqlash.

Adabiyotlar tahlilini amalga oshirayotganda, aniq manbalarni, ilmiy maqolalar va mutaxassislarning fikrlarini keltirish muhim. Bu talabaga nafaqat mavzuni chuqurroq o‘rganish, balki uning ilmiy asoslarini tushunish imkonini beradi.

MUHOKAMA. Mazkur pedagogik yondashuv talabalarda o‘zini o‘zi boshqarish, mustaqil o‘rganish, klinik tahlil va mantiqiy fikrlash ko‘nikmalarini sezilarli darajada mustahkamlaydi. Dars jarayonida o‘qituvchining roli an’anaviy ma’ruzachi va bilim uzatuvchi sifatidan farqli o‘laroq, yo‘naltiruvchi, muhokama tashkilotchisi va murabbiyga aylanadi. Bu, ayniqsa, somatik va infeksion kasalliklarda ruhiy buzilishlar mavzusida multidisipliner yondashuvni ta’minlashda katta afzallik yaratadi, chunki talabalar turli sohalar bo‘yicha bilimlarni birlashtirib, murakkab klinik holatlarni tahlil qilish imkoniga ega bo‘ladi.

Shu bilan birga, flipped classroom modelining joriy etilishida texnik va tashkiliy muammolar ham uchraydi. Jumladan, ta’lim jarayonida raqamli resurslar va texnik vositalarning yetishmasligi, talabalar tomonidan darsgacha zarur tayyorgarlik ko‘rilmasligi va vaqtning cheklanganligi kabi omillar samarali foydalanishga to‘sqinlik qilmoqda. Bu omillarni bartaraf etish uchun oliy ta’lim muassasalarida metodik jihatdan tizimli tayyorgarlik ko‘rish, zamonaviy raqamli infratuzilmani yaratish va talabalarni mustaqil o‘rganishga jalb qilish choralarini kuchaytirish zarur.

ISSN 3030-3907

XULOSA. Flipped classroom pedagogik modeli psixiatriya va ichki kasalliklar kesishgan sohalarda, xususan somatik va infeksion kasalliklar fonida yuzaga keladigan ruhiy buzilishlarni o‘rgatishda yuqori samaradorlikni ko‘rsatdi. Ushbu yondashuv talabalarning passiv bilim oluvchidan faol muhokama ishtirokchisiga aylanishini ta’minlab, klinik tafakkur, kommunikativ va tahliliy kompetentsiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, flipped classroom modelini bosqichma-bosqich oliy ta’lim tizimiga joriy etish, o‘qituvchilarni zamonaviy metodik tayyorlash va raqamli ta’lim resurslari bazasini shakllantirish talab qilinadi. Bu esa ta’lim sifatini oshirish va klinik sohada amaliy ko‘nikmalarni mukammal egallash uchun muhim omil hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. ASEE National Conference Proceedings, Atlanta, GA.
2. Chen, F., Lui, A. M., & Martinelli, S. M. (2017). A systematic review of the effectiveness of flipped classrooms in medical education. Medical Education, 51(6), 585-597. https://doi.org/10.1111/medu.13272
3. O’Flaherty, J., & Phillips, C. (2015). The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. The Internet and Higher Education, 25, 85-95. https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2015.02.002
4. Prober, C. G., & Heath, C. (2012). Lecture halls without lectures — A proposal for medical education. The New England Journal of Medicine, 366(18), 1657-1659. https://doi.org/10.1056/NEJMp1202451
5. Tune, J. D., Sturek, M., & Basile, D. P. (2013). Flipped classroom model improves graduate student performance in cardiovascular, respiratory, and renal physiology. Advances in Physiology Education, 37(4), 316-320. https://doi.org/10.1152/advan.00091.2013
6. Gilboy, M. B., Heinerichs, S., & Pazzaglia, G. (2015). Enhancing student engagement using the flipped classroom. Journal of Nutrition Education and Behavior, 47(1), 109-114. https://doi.org/10.1016/j.jneb.2014.08.008
7. Ramani, S., Leinster, S. (2008). Teaching in the clinical environment. Medical Teacher, 30(4), 347-364. https://doi.org/10.1080/01421590801953034
8. Cook, D. A., & West, C. P. (2013). Perspective: Reconsidering the focus on “outcomes research” in medical education: A cautionary note. Academic Medicine, 88(2), 162-167. https://doi.org/10.1097/ACM.0b013e318278fd51
9. Khanova, J., Roth, M. T., Rodgers, J. E., & McLaughlin, J. E. (2015). Student experiences across multiple flipped courses in a single curriculum. Medical Education, 49(10), 1038-1048. https://doi.org/10.1111/medu.12787

ISSN 3030-3907

10. Heitzmann, N. M., & Petersen, J. A. (2019). Integration of mental health content in medical education: a multidisciplinary approach. Academic Psychiatry, 43(2), 165-171. https://doi.org/10.1007/s40596-018-0921-9
11. Schwartz, A., et al. (2016). Clinical reasoning and decision making in psychiatric practice: Current perspectives. Psychiatric Clinics of North America, 39(4), 557-570. https://doi.org/10.1016/j.psc.2016.07.004
12. Wright, S. M., Kern, D. E., Kolodner, K., Howard, D. M., & Brancati, F. L. (2007). Attributes of excellent attending-physician role models. The New England Journal of Medicine, 350(16), 1575-1581. https://doi.org/10.1056/NEJMsa032527
13. Brydges, R., & Butler, D. (2012). A reflective analysis of medical education research on self-regulated learning: Trends and future directions. Medical Education, 46(1), 71-79. https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2011.04038.x
14. Dyrbye, L. N., et al. (2010). Medical student distress: Causes, consequences, and proposed solutions. Mayo Clinic Proceedings, 85(3), 161-173. https://doi.org/10.4065/mcp.2009.0594
15. Freeman, S., et al. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. Proceedings of the National Academy of Sciences, 111(23), 8410-8415. https://doi.org/10.1073/pnas.1319030111

ISSN 3030-3907